

Ing. Renáta Vavřínová: Naši předkové byli podstatně vnímavější

Půda, to je oč tu běží

Richard Kozohorský, autor rozhovoru

► Odborníci už léta burcují, bijí na poplach.

Půda je bez vody, a tu ornou po dlouhá léta úspěšně zaléváme betonem. A na té, co zbývá, jsme ochotni prošťurovat kalhoty, protože byznys je byznys.

Nebude-li životodárné půdy, zhroutí se životní prostředí a my v něm. Zkázu polností, lesů a travnatých luk dokonají skleníkové plyny, katastrofální klimatické extrémy – vedro, povodně, sucho, nedýchatelno... Dál raději nedomyslet.

Pracoval jsem v osmdesátých letech ve službách CK Autoturistu jako stálý zástupce na černomořském pobřeží v kempu mezi Burgasem a Slunečním pobřežím. Jeden den jako druhý, v noci stejně horko jako ve dne. Zapršelo jednou za sezónu nebo vůbec. V srpnu přijížděli turisté do spálené přírody. Nikdy by mě nenapadlo, že toto subtropické klima v budoucnu vážně ohrozí střed starého kontinentu. Stalo se. Jeho atak do srdce Evropy je v posledních letech nemilosrdný.

Nebo pořád ještě není tak zle, zeptal jsem se paní Ing. Renáty Vavřínové, zástupkyně vedoucího Odboru životního prostředí na Městském úřadě v Říčanech.

RV: „Začíná už být zle, a je to důsledek našeho mnohaletého špatného přístupu k přírodě. A oteplování bude pokračovat, pokud neomezíme produkci skleníkových plynů. Deště jsou kratší, intenzivnější a voda se nestihne vsakovat. Projevy sucha můžeme tedy očekávat i v následujících letech. Což není příznivá zpráva, zejména pokud by úhrny srážek měly stagnovat.“

► Jinými slovy, člověk musí začít hospodařit jinak než dosud. Člověk, ne jenom zemědělec. Ale jak?

RV: „Je potřeba zadržovat a využívat dešťovou vodu, podporovat nové výsadby do volné krajiny, veřejného prostoru, a i do soukromých zahrad. Stromy fungují jako „živá klimatizace“,

kté svým výparem snižují teplotu okolního prostředí. Naši předkové byli podstatně vnímavější. Strom u domu je chránil v létě před teplem, bouříkou a v zimě naopak před zimou. Zkuste v létě porovnat stín slunečniku a stromu. Pod korunou stromu se budete cítit mnohem lépe. MŽP vyhlásilo řadu dotačních programů (např. Dešťovka nebo Sážíme budoucnost). Dotaci lze použít i na likvidaci takzvané šedé vody. Jde o odpadní vodu, která odtéká z umyvadel, van, sprch, dřezů apod. (mimo WC). Šedou vodu je možné po úpravě znovu použít jako vodu provozní pro splachování záchodů, pisoárů a zalévání zahrad.“

„Je potřeba zadržovat a využívat dešťovou vodu.“

► Vraťme se na Říčansko, potažmo Velkopopovicko. Jak jsme na tom v naší krajině ve srovnání s Českou republikou, co se zdravé, blahodárné půdy týče?

RV: „Krajina okolo Velkých Popovic je svým způsobem výjimečná. Právě to byl i důvod pro vyhlášení Přírodního parku Velkopopovicko. Cílem ochrany přírodního parku je zachovat ráz krajiny, zejména lesní porosty, dřeviny rostoucí mimo les, charakteristickou strukturu zemědělských kultur při umožnění únosného turistického využití a rekreace i únosné urbanizace. Území přírodního parku považují za velmi hodnotnou část krajiny, zejména pokud vyjedete za Velké Popovice směrem na Lojovice, Křivou Ves, Dubiny, Mokřany. Za Lojovicemi u Křivé Vsi mám jedno místo, kam chodím utíkat před světem. Víc ale neprozradím... Bydlení satelitního typu, některé změny druhů pozemků, kácení mimolesní zeleně, ničení remízů, intenzivní hospodaření (například zřízení intenzivních sadů), oplocování krajiny apod., nekorespondují s cílem ochrany parku, a proto by se povolovat neměly.“

„Jedním z nejdůležitějších dokumentů obcí, kterým se dá ovlivnit zástavba na jejich území, je územní plán.“

► Proč se neustále staví „na zelené louce“? Platí snad ve světě byznysu „čím méně trávy tím líp“?

RV: „Jedním z nejdůležitějších dokumentů obcí, kterým se dá ovlivnit zástavba na jejich území, je územní plán – osobně ho považuji za jakousi Bibli – podle něhož si obce mohou regulovat zástavbu nejenom na zastavitelných a současně zastavěných plochách, ale zejména si tímto dokumentem mohou zajistit ochranu neurbanizovaného území, tzn. volné krajiny. Záleží tedy na osvěsotnosti vedení obce, jakou vizi má. Je pravdou, že doba porevoluční v tomto směru nesmírně uškodila historickému vývoji obcí. Dobrou zprávou je to, že si tyto negativní dopady v současné době obce už uvědomují. Nepatřím k lidem, kteří podporují masivní zástavbu. Určitě je potřeba našim nástupcům předat krajinu, ve které by se mohli volně pohybovat a relaxovat, nejenom v ní přespávat.“

► Po únoru 1948 bylo v rámci kolektivizace rozoráno údajně na 800 tisíc kilometrů

mezi a pěly se ódy na nekonečné lány, jejichž plody nám pomohou smést imperialismus i s jeho mandelinkou z mapy světa. Mízely milióny hektarů mokřadů, tůň, rozkaz socialistického všemoudra zněl – ...a taky svádějte vodní toky do betonových koryt! Jak dlouho, paní inženýrko, potrvá náprava?

RV: „Náprava, i přes první vlaštovky, potrvá několik desítek let. K rozsáhlým změnám bude potřeba přistoupit v oblasti zemědělství. Bude nutné nastavit dotační tituly takovým způsobem, aby zemědělci byli motivováni ke změnám. Podle mého názoru je nutné omezit velikost zemědělských ploch, střídát plodiny, doplňovat organickou hmotu do půdy, provádět orbu po vrstevnicích a dělat další opatření, která by snížila vodní a větrnou erozi a podpořila zadržení vody v krajině (zřizovat průlehy, travnaté pásy, obnovovat remízy se zelení, které mají funkci protierozní, biologickou i krajinotvornou). Současně s tím bude nutné provádět revitalizaci vodních toků a zajistit ochranu údolních niv.“

„Krajina musí fungovat jako houba, která vodu nasaje a postupně ji uvolňuje.“

► Jsme si už dostatečně vědomi toho, jak nebezpečné jsou souvislosti s plíživou změnou klimatu?

RV: „Jsme celkem schopni zvládat povodně, na suchu bohužel zatím úplně připraveni nejsme. Krajina, jako celek, nefunguje. Krajina musí fungovat jako houba, která vodu nasaje a postupně ji uvolňuje. Samotná výstavba a odbahnění nových rybníků a nádrží suchu nevyřeší. Mysleme na to, že víc pršet nebude, a voda k nám, na naše území, nepřitéká. Je jenom na nás, abychom v maximální míře dokázali využít vodu, která spadne. Je přece známo, že Česko je střechou Evropy.“

► Jak pěstovat náš vztah – spíš mě ale v této svízelné době napadá slovo soucit – k přírodě, vlastní půdě, k životnímu prostředí a k vodě? Abychom pochopili, že je nejvyšší čas?

RV: „Je třeba o těchto věcech mluvit a vysvětlovat je. Neznalost problémy neřeší.“

► A propos, životní prostředí. Kdy jste začala pronikat do jeho složitých tajů?

RV: „Mě formovali rodiče, zejména tatínek, který pracoval jako lesník. V lese jsem trávila hodně času, každé prázdniny, a tam vznikl můj vztah k tomu, jak já říkám, co nemluví, a přesto Vám spoustu věcí řekne. Stačí se jen dívat. Po gymnáziu jsem absolvovala Vysokou školu zemědělskou, obor zemědělské meliorace. Ač byla doba předrevoluční a krátce

i porevoluční, někteří učitelé již tenkrát preferovali revitalizace koryt vodních toků. Věděli o významu vody v krajině. Moje diplomová práce byla zaměřena na pozemkové úpravy. V oblasti životního prostředí pracuji už řadu let. Ne všechno se vždy podařilo. Pokud ale projíždíte územím a vidíte vámi vyhlášené památné stromy, vysázené stromy v různých lokalitách, osázené křížky v polích, tůň, odbahněné nebo nové rybníky, u jejichž zrodu nebo obnově jsem byla, víte, že ta práce má smysl. Něco tady po Vás zůstane.“

► Jaká opatření považujete teď v tomto roce a následujících letech za klíčová?

RV: „Zásadní změny budou muset nastat nejenom v zemědělství a lesnictví (smíšené lesní porosty jsou schopné zadržet obrovské množství vody), ale i v urbanizovaném území. Obce by se měly zaměřit například na oddělení dešťových vod od vod splaškových, zelené střechy nebo revitalizaci veřejných ploch. Tam, kde je to možné, by se veřejná zeleň měla rozšiřovat na úkor ploch zpevněných. Veřejná prostranství by bylo dále vhodné doplňovat i o vodní prvky dotované například zadrženou dešťovou vodou.“

► Co z toho se konkrétně týká vašeho teritoria, tedy Říčan a jeho okolí?

RV: „Město Říčany je v tomto směru velmi aktivní. Poměrně v krátkém časovém horizontu odbahnulo a v současné době ještě dokončuje odbahnění rybníků v jeho vlastnictví, zakládá remízy ve volné krajině, ovocné sady pro veřejnost a vysazuje nové stromy. Preferuje zakládání smíšených lesních porostů, založena byla i plocha výmladkového lesa (habry). V lesích jsou také obnovovány nebo zakládány tůně. Všechny činnosti provádí při maximálním využití dotačních titulů.“

► Kde bych měl, co občan Velkých Popovic, s obranou proti suchu začít?

RV: „Zadržováním dešťové vody především a třeba změnou údržby travnatých ploch u sebe na zahradě. Šetřit vodou v domácnosti, třeba takovou maličkostí, jako zavření kohoutu při čištění zubů, sprchování místo napuštění plné vany apod.“

„Tam, kde je to možné, by se veřejná zeleň měla rozšiřovat na úkor ploch zpevněných.“

► Mezi nepopulární nařízení patří ošetřování travnatých ploch. Naše obec přijala cyklus dvou sekání veřejných ploch v sezóně. Paní starostka poté čelila řadě dopisů a docela ostrých námitek. Máte raději vyšší trávu nebo preferujete „wimbledon“?

RV: „Se stejným problémem se potýkalo i město Říčany. Já zastávám zlatou střední cestu. Plochy veřejné zeleně je podle mě nutné rozdělit na plochy pobytové (s větším počtem sečí) a plochy extenzivního charakteru, které mají význam z hlediska biodiverzity. Ty by se měly sekat méně často (např. pouze 2x do roka, aby byly druhově zajímavé pro hmyz a motýly). Nesečené louky podporují současně i potravní řetězec v přírodě (podpora ptáků), jsou účinnější při zachycení prachu a vody. Zkuste nechat část zahrady neposečenou, s tím, že první seč provedete na přelomu května a června. Sami uvidíte, jak se travní porost bude od sebe lišit. Vizuálně i biologicky. Já jsem zatím sekala v letošním roce jedenkrát.“

„Nesečené louky podporují současně i potravní řetězec v přírodě a jsou účinnější při zachycení prachu a vody.“

► Prozradte mi, prosím – hrozí, že nebudeme zalévat pitnou vodou a obce zakážou napouštět bazény?

RV: „To je celkem reálné.“

► Jaká vaše doporučení stran boje se suchem se týkají Velkých Popovic? Souzní plán opatření vašeho odboru s míněním vedení naší obce?

RV: „Obnovu Klášterního rybníka s revitalizací Mokřanského potoka považuji za velmi zdařilou. Stejně jako rekonstrukci rybníka Hůrka a rybníka Zahradníček, včetně tůní a mokřadů nad ním. Je projednaná i rekonstrukce Farského rybníka ve Velkých Popovicích a rybníka Chaloupky v Lojovicích. Ve hře je např. i projekt na úpravu centra obce v prostoru před pivovarem. Pokud by došlo k otevření části zatrubněného potoka, na kterém by se zrealizovala i drobná vodní plocha, považovala bych to za velmi pozitivní příklad boje proti suchu.“

► Náš měsíční magazín se problémem životního prostředí ve střetu se suchem poměrně často a podrobně zabývá. Přesto, existuje akutní problém, který v naší obci volá po řešení?

RV: „Jsem za ta léta zvyklá, že obce řeší v první řadě infrastrukturu a občanskou vybavenost, a až následně zeleň, kterou považují za jakousi „nadstavbu“. V posledních letech se to ale začíná výrazně měnit. Ke vzájemné spolupráci s vaší obcí nemám výhrady. Cením si toho, když se mnou zástupci obce jednají na rovinu a o věcech vím dopředu. Je pak snadné věci dohodnout, případně je doplnit a upravit.“

Paní Renáto, děkuji vám za rozhovor. ■